

Magyar László az Ötömösi Magyar családban

Fluck Dénes

Tisztelettel köszöntöm Vas megye és Szombathely város megjelent vezetőit, az Angola nagykövet Asszonyát, a Magyar László Emlékbizottság tagjait, az ELTE Portugál és a Legújabbkori Történeti Tanszék vezetőit. Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Meghatódva, köszönettel fogadtam el a konferencia szervezőitől azt felkérést, hogy néhány szóban megemlékezzek az Ötömösi Magyar család leszármazottai nevében Magyar Lászlóról.

Kétszáz éve már, hogy egy apró gyermek felsírt Szombathelyen, apja távol, anyja a szülés után az életéért küzd. Az elárvult gyerekek látszólag alig van esélye az emberré válásra! Őrá emlékezünk ma, és arra az életútra, ami a nehézségek leküzdésében sokunknak példakép lehet! A gyermeket fiatal apja - Magyar Imre - nem hagyja sorsára a szüleihez viteti, neveléséről ők gondoskodnak Dunaföldváron. Ezt követően az ország egyik legjobb gimnáziumába íratta be: a kalocsai Piarista Gimnáziumba, ahol az apa maga is tanult. A későbbi felfedező útjairól készült úti beszámolóit, valamint az 1859-ben megjelent könyvének első kötete híven tükrözik azt a magas szintű alsó és felső gimnáziumi képzést, melynek segítségével sokkal szakértőbb információt nyújtott a bejárt területek növény- és állatvilágáról, valamint - elsősorban - a geológiai és ásványtani leírásáról, mint a kor jeles felfedezői, ideszámítva David Livingstone-t is. Tegnap hangzott el ez az értékelő elismerés e konferencia másik Magyar László apaági leszármazottja, Szónoky Miklós geológus professzor előadásában.

1840-ben gazdasági gyakorlatra adta magát apjától a gondos megfigyelést és azok pontos lejegyzését sajátítja el, ennek utazásai során veszi hasznát. Ifjúvá serdülésekor 1843-ban már a reformkor eszméit magába szívva, képzetten indul a világba. Célja: annak ismeretlen területeit felfedezni. Családja ezt a döntését elfogadta, és támogatta őt, hogy felfedezéseit ismertető

leírásai eljussanak a hazai tudományos világ szereplőihöz és az olvasókhoz. Így az apa már Szabadkáról egy ottani barát, Antunovics József segítségével juttatta el Magyar László első leveleit és útibeszámolóit a kor híres fővárosi lapjaihoz: 1852-ben a Magyar Hírlaphoz, majd 1854-ben a Pesti Naplóhoz. Négy évvel fiatalabb öccse, ifjabb Magyar Imre vitte fel Szabadkáról Pestre Magyar László újabb leveleit és úti beszámolóját, amelyet Hunfalvy János, 1857-ben a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában megjelentetett. A legjelentősebb kéziratának kiadására, azaz Magyar László utazása Dél-Afrika belsejében az 1849-57-es években- az apa, id. Magyar Imre adott engedélyt az Akadémiának, amelyet végül Magyar László összes későbbi írásainak a szerkesztője, Hunfalvy János adott közre magyarul és németül 1859-ben.

Apja első gyermeke volt, de nem maradt egyedül. Féltestvéreit szeretettel kéri meg, hogy támogassák és járjanak el érdekében a hazai fórumokon, amit ők jó szívvel megtettek. Az apa, id. Magyar Imre, testvérei: Ifjabb Magyar Imre és Szónoky Jánosné Magyar Etelka, leveleikkel lelki támaszt is nyújtanak a távoli Afrikában dolgozó Lászlónak élete folyamán.

Angola és Magyarország közötti XIX századi levélváltás merőben más volt, mint napjaink elektronikus levelezése. A levelek lassan utaznak és igen költségesek, célba érkezésük bizonytalan. A címzettek nagy örömmel vették kézbe a messzi földről jött híreket és gondolatokat. Ez az öröm és összetartozás a Magyar családban napjainkban is jelen van. Az egymást váltó generációk tagjai között mindig van, aki munkájával segíti László emlékének fennmaradását! Az apa és László öccse, ifjabb Magyar Imre ismertségüket, kapcsolatrendszerüket felhasználva segítik Afrikában élő László szándékainak megvalósítását. Hasonlóképpen jár el Magyar László húgának, Magyar Etelkának a férje is, Szónoky János, aki a családi emlékezet szerint ígéretet tett, hogy Magyar László első szülött fiának Arturnak vagy Gongának magyarországi oktatási költségeit magára vállalja.

Amikor Dr Pável Ágoston, a Vasi Szemle főszerkesztője buzgólkodása révén 1936-ben megkezdődött a szombathelyi Magyar László szobor felállítására szánt adományok gyűjtése, a

következő generációból ifjabb Magyar Imre fiai Magyar Jenő (ő sajnos a szobor avatását nem érte meg!) és Magyar Imre 1000-1000 pengőt (tehát 2000 pengőt) adományozott a közadakozásból felállított szobor költségeire, melynek tövében hangzanak el a bicentenáriumi megemlékezés szavai. A 7 méteres bronzszobros emlékmű leleplezése egy pompásan sikerült ünnepély keretében 1938. szeptember 18-án történt. Ennek már 80 éve! Az avatáson az országos és vas megyei politikusok mellett az MTA képviselőjében a kor leghíresebb Magyar László-kutatója, Thirring Gusztáv és Cholnoky Jenő, valamint Baktay Ervin is jelen volt.

Az ünnepségen részt vesz a Magyar család számos tagja, köztük az én nagyanyám, Raggambi Fluck Ferencné Magyar Ilona és húgai is. Ők az idősebb Magyar Imre második házasságából származó unokák.

Részt vett még a Magyar családból, Jombart Adél, Magyar Emma a Szahara kutató Almássy László tanítványa volt. Expedíciót szervezett a Magyar László által bejárt területekre Angolába, de sajnálatos módon ez a terv nem valósult meg. Ő élete végéig Lászlóért akart tenni, sajnos hagyatéka László hagyatékának sorsára jutott.

Thirring Magyar Jenő adományáról így vélekedik: *„Magyar Jenő úr áldozatkészsége lehetővé tette, hogy az eredetileg szerényebb kivitelben tervezett emlékmű helyett művészi becsű nagyobb szabású emlék állíttassék fel, ennek létesítésére azonban hosszabb időre van szükség, mint amennyi őszig rendelkezésre állott. A jövő esztendő alkalmas időpontnak kínálkozik, mert akkor éppen 120 éve lesz, hogy Magyar László született...”*

Miután az emlékmű a Horthy Miklós térre került ezért a közelben lévő Magyar utcát átnevezték Magyar László utcára. A család hozzájárulásával a bronz tábla feliratán az Ötömösi előnév olvasható, amivel megadták Magyar Lászlónak azt a tiszteletet, amire egész életében vágyott. Thirring szavaival élve „legalább haló porában megadja neki azt az elismerést és tiszteletet, mely méltán megilleti a hazai tudományosság egyik legragyogóbb képviselőjét, kinek áldozatkészsége ragyogó példája a hazaszeretetnek és a tudomány iránti lelkesedésnek. Ezt az

elismerést kívánja megadni ez az emlék, mely Magyar László rokonsága és tisztelői áldozatkészségének köszöni létrejöttét”.

Nagyanyám, Fluck Ferencné Magyar Ilona is jelentős szerepet töltött be Magyar László írásainak közzétételében, jelesül átadja Thirring Gusztávnak tanulmányozásra a család tulajdonában féltve őrzött levelezést Magyar László és családtagjai között, valamint az úti beszámolóit, melyek jelentős részét a szerző megjelenteti Magyar Lászlóról írott könyve mellékletében. Thirring Gusztáv a levelek visszaküldéséhez mellékelt levélben így írt: *”nem tudom eléggé kifejezésre juttatni legőszintébb köszönetemet az iratok átengedéséért, melyek – ha Magyar László utazásairól való ismereteimet nem is gyarapították lényegesen – de az ő jellemére, lelki életére, küzdelmeire és szenvedéseire igen élénk világot vetnek....”*

Hasonlóképpen engedélyezi a szoboravatáson részt vevő Magyar Pál Krizsán László kutatónak, hogy megismerhesse a Magyar család másik ága tulajdonában levő családi iratgyűjteményt, és engedélyezi azok publikálását a Vasi Szemlében illetve az Öttömös község leírásában.

Magyar László útleírásai és cikkei új generációknak adtak célt Afrika kutatására. Krizsán Lászlóval való megismerkedésem után évente közösen utaztunk Öttömösre, a település Magyar László emléknapjára. Krizsán László akadályoztatása miatt, esetenként Kubassek János vállalta az öttömösi Magyar László emléknapi előadásokat. Ezeken folytatott az érdekes beszélgetések után határoztam el, hogy közkinccsé tesszük Magyar László levelezését és útinaplóit, amelyet nagyanyám, Magyar Ilona révén megörököltem.

2000-ban megállapodtam Sebestyén Évával a kiadással kapcsolatos munkákban, melyben feleségem aktívan részt vett. Ezúton is köszönöm támogatását.

Ez a könyv 2008-ban jelent meg az MTA Könyvtára és a Balassi kiadó közös kiadásában, mely betűhív átírásban tartalmazza a leveleket és az útleírást. Még egy példát idéznék fel Magyar László emlékének megtartásában. E könyv borítólapján egy pálmaágas festmény látható, mely a Brazíliában élő Magyar Imre építészmérnök és festő műve, aki evvel és egy családi

megemlékezés zárómondatával fejezte ki tiszteletét Magyar László iránt.

„Úgy gondolom, hogy igaza volt a nagyon pragmatikus gondolkodású öreg Imrének. Fiának kora néhány jelentős gyarmati hatalmának, mint például Portugáliának vagy Angliának a szolgálatába kellett volna állnia. Sokkal könnyebben elérhette volna célját, amire egész életében vágyott, azaz hírnevet szerzett volna hazájának, és saját munkáját is ismertebbé tudta volna tenni. De László számára ez saját elveinek elárulását jelentette volna. Azt tette, amit jónak látott és megérdemli a mi elismerésünket.”

„Magyar László alakja ekként jelenik meg előttünk: erős akaratú, szívós kitartású, célkitűzéseiben akadályt nem ismerő, elszánt egyéniség... hozzátartozói iránti szeretetének, jótévői iránti háládatosságánál, a haza és a tudomány szolgálatában a legsúlyosabb viszonyok között önzetlenül végzett, önfeláldozó munkásságánál fogva az utókor elismerésére és hálájára joggal igényt tarthat.”

E helyről szeretném megköszönni mindazoknak, akik munkájukkal segítették Magyar László 200 éves születésnapjának megünneplését Érden, Öttömösön, Budapesten, Dunaföldváron és Szombathelyen.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Fluck Dénes

Szombathely, 2018. december 15.